TERMÍN: 19.07.2025

xx20660xx
Recenzia A
Dávid Hojdan
david.hojdan@mfsr.sk

Prosím nezasahujte do tejto tabuľky

RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia)**: Dávid Hojdan, analytik, IFP**
NÁZOV MATERIÁLU: **Stav a vývoj slovenskej potravinovej vertikály**
TYP VÝSTUPU*[1]: **analýza**
(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):
ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **PMÚ SR - Útvar hlavného ekonóma**
AUTORI/KY: **Richard Stančík**
SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -
RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **2**

PRIPOMIENKY:

P.č.	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Strana 15	Odporúčam inak vizualizovať dáta na grafe 1, je náročné ho čítať.	Zlá čitateľnosť grafu	Odstránenie nepodstatných prvkov z grafu a doplnené vysvetlenie grafu v poznámke
2	Strana 15, box 2	Navrhujem mierniť interpretáciu v boxe	Príliš silná interpretácia.	Išlo o citáciu, ku ktorej je zdroj, avšak preformuloval som odsek nasledovne: „**Rýchly nárast cenovej hladiny v**

		2, naozaj bol rast cien potravín v Maďarsku „extrémny“ v porovnaní s okolitými krajinami a skutočne došlo k „prídelovému systému“?		**posledných rokoch viedol k rôznym politickým krokom naprieč jednotlivými štátmi EÚ, ktoré priamo intervenovali do cenového mechanizmu. Zaujímavým príkladom je Maďarsko, kde kombinácia vysokého zdanenia (daň z obratu), regulačných zmien a hlavne regulácie cien vybraných potravín viedla k rapídnemu nárastu cien potravín, v istých prípadoch až ku nedostatku niektorých potravín na pultoch.**“
3	Strana 16, odsek 1	Odporúčam podporiť tvrdenia o cenovej regulácii literatúrou a praktickými skúsenosťami zo zahraničia.	Podporiť tvrdenia.	Doplnené nasledujúce znenie s prislúchajúcimi referenciami: ***„V Maďarsku bola v roku 2022 zavedená regulácia cien niektorých základných potravín (napr. cukor, pšeničná múka, slnečnicový olej, bravčové mäso či mlieko), pričom ceny boli administratívne vrátené na úroveň z októbra 2021. Výsledkom týchto opatrení bol výpadok niektorých regulovaných potravín z trhu, zníženie dostupnosti tovarov a tlak na predajcov, ktorí neboli schopní predávať pod úroveň výrobných nákladov. Tento vývoj viedol k rastu cien iných, neregulovaných produktov a k oslabeniu celkovej ponuky na trhu. Po zrušení cenových stropov v decembri 2022 došlo k prudkému nárastu cien potravín. Podobné problémy boli zaznamenané aj v Chorvátsku, ktoré v roku 2023 zaviedlo cenové stropy na vybrané základné potraviny. Cenové zásahy síce môžu krátkodobo ochrániť spotrebiteľov, no z dlhodobého hľadiska oslabujú konkurencieschopnosť, vedú k nižšej efektivite a odrádzajú výrobcov od investícií.*** ***Naopak, krajiny ako Nemecko, Holandsko či Rakúsko počas cenovej krízy zvolili odlišný prístup a nezavádzali***

				administratívne cenové stropy. V Nemecku a Španielsku podporu orientovali napríklad cez zníženie DPH na vybrané potraviny. Ďalším mechanizmom pomoci boli jednorazové kompenzácie domácnostiam. Tieto opatrenia nenarušili trhové fungovanie ani neznížili motiváciu producentov a predajcov pokračovať v ekonomickej aktivite. Podľa analýzy OECD, administratívne zásahy do cenového mechanizmu prispeli k destabilizácii cien a zníženiu investičnej aktivity v celom agro-potravinárskom reťazci.“
4	Strana 17, graf 2	Nebolo by vhodnejšie použiť reálnu spotrebu potravín? Ak nie sú dáta dostupné, ako deflátor by bolo možné použiť potravinovú infláciu.	Reálna spotreba by do textu sedela viac	Áno, pravda je, že neexistujú dáta, pretože na reálnu spotrebu neexistuje jednotný deflátor. Dala by sa použiť inflácia (HICP), avšak tá meria všeobecný spotrebný kôš, čo nemusí zodpovedať skladbe spotreby, ktorá je odlišná v každej krajine. Avšak text podkapitoly obsahuje vysvetlenie, čo je v pozadí nárastu spotreby v pozorovanom období.
5	Strana 20, odsek 3	Zmeniť slovo „nedávne“ na konkrétne obdobie a vyhnúť sa slovám ako „enormné“	Zlepšenie wordingu.	Prerobená veta nasledovne: „***Napriek čiastočnému poklesu cien potravinárskych komodít na svetových trhoch pretrvávali na Slovensku tlaky na rast cien potravín, a to najmä kvôli výrazne zvýšeným nákladom v celom hodnotovom reťazci.“***
6	Strana 22, odsek 1	V odseku správne komentujete vplyv iného zberu dát na ceny potravín podľa	Metodické objasnenie	V boxe 3 sa nachádza nasledujúce vysvetlenie: “ ***Niektoré krajiny Európskej únie využívajú „scanner data“, čo im umožnilo vykazovať nižšie priemerné ceny potravín vo svojich štatistikách. Vďaka prechodu na tento moderný***

		parity kúpnej sily. Bolo by vhodné ale komentovať, že spôsob zberu dát cez skenery nie je štandardom vo všetkých krajinách a cenové hladiny môžu byť nadhodnotené v krajinách, ktoré na túto metodiku neprešli.		***zdroj údajov sa Slovensko zaradilo medzi 12 európskych krajín, ktoré už pred rokom 2021 tieto dáta využívali na výpočet inflácie . Medzi tieto krajiny sa radí napríklad Nemecko, Taliansko, Holandsko, Švédsko, ale aj Poľsko alebo Slovinsko . Očakáva sa, že ďalšie krajiny postupne prejdú na rovnakú metodológiu, respektíve sú v procese jej implementácie. Tento krok by mohol viesť k podobným zmenám v ich štatistikách, avšak zároveň môže spôsobiť miernu úpravu slovenských hodnôt smerom nahor, keďže priemerná hodnota spotrebného koša v EÚ, s ktorou sa slovenské ceny porovnávajú, klesne***.“
7	Strana 27, posledná veta	Objasniť čo je podkladom tohto tvrdenia.	Podporiť tvrdenie	Tvrdenie som odstránil, bolo príliš všeobecné.
8	Strana 45, graf 20	Výroba potravín ani obchod nevykazujú odlišný trend od iných krajín. Navrhujem prehodnotiť interpretáciu dát.	Úprava interpretácie	Veta upravená nasledovne, tak aby interpretácia bola v súlade s dátami: „***Dôležité je však sledovať rozdiely vo vývoji trendov. Zatiaľ čo Rakúsko zaznamenáva rast alebo dlhodobú stabilitu produktivity, na Slovensku dochádza k poklesu, v lepšom prípade k stagnácii dosahovaných hodnôt.***“
9	Strana 47, graf 21	Navrhujem opraviť názov na podiel poklesol.	Úprava interpretácie	Upravené na nasledujúce znenie: ***„Podiel obnoviteľných energií v potravinárskych sektoroch poklesol“***

10	Strana 50, graf 23	V súčasnosti by mali byť dostupné dáta aj za rok 2023, odporúčam rozšíriť graf a zahrnúť zistenia z novších dát do textu.	Rozšírenie dát.	Rád by som rozšíril o rok 2023, avšak sektorové dáta nie sú dostupné pre všetky pozorované krajiny za rok 2023. V čase písania tohto reportu sú za odvetvia výroby potravín dáta za 17 z 27 členských krajín EÚ, pričom 5 krajín vykazuje iba ich odhad
11	Strana 60, posledný odsek	Je logické, že slovenské produkty exportujeme najmä do EÚ. Máme spoločné regulácie a krajiny EÚ patria medzi najbohatšie krajiny na svete. Nemyslím, že je pre Slovensko nevyhnutné exportovať potraviny napr. do Číny, či Vietnamu a že ak to nerobíme tak máme slabú konkurencieschopnosť. Odporúčam prepracovať odsek alebo vypustiť.	Chyba v ekonomickej argumentácii.	Odsek som odstránil

12	Strana 61, 3. Odsek	Nechávam na zvážení autorov, no sebestačnosť v spotrebe potravín sa dá vypočítať na základe FIGARO input-output tabuliek.	Upozornenie ako sa dá vypočítať potravinová sebestačnosť	Áno dá sa, avšak dáta o domácej produkcii mi poskytuje aj uvedená databáza Eurostatu. Podľa prepočtu vychádzajú hodnoty takmer totožne
13	Strana 64, graf 31	Navrhujem prepracovať graf na čiarový, kvôli lepšej čitateľnosti	Slabo čitateľný graf	Upravený graf na kombináciu čiarového a bodového, pre dosiahnutie čo najlepšej prehľadnosti
14	Strana 73	Odporúčam zvážiť či by nebolo vhodné v texte sa špeciálne venovať pododvetviam, ktoré vykazujú vysokú mieru koncentrácie a zároveň sú relatívne dôležitý v spotrebe domácností.	Návrh na rozšírenie analýzy.	Čiastočne je problematika popísaná v boxoch 5 a 6. Navyše vybraným odvetviam sa bude venovať samostatná analýza
15	Strana 77, graf 34 Strana 83, box 6	V analýze mi vo všeobecnosti chýba adresovanie problému	Návrh na rozšírenie analýzy.	Čiastočne je problematika popísaná v boxoch 5 a 6. Téma bude pokrytá v nadväzujúcej analýze

		nadnárodných korporácii, ktoré ovládajú veľkú časť trhu ako napr. Nestlé, Mondeléz. Odporúčam zvážiť, prípadne aspoň okrajovo komentovať a vysvetliť tento problém.		
16	Strana 86, odsek 2	Otázkou je, či penetrácia nepochádza od rovnakých materských nadnárodných firiem, ktoré majú dominantné postavenie aj v slovenskej výrobe.	Otázka nadnárodných korporácii	Vzhľadom na výskyt daných produktov v maloobchodných prevádzkach na Slovensku, tak som si istý, že áno. A preto sú v boxe uvedené metodologické nedostatky, ktoré bez podrobnejších dát o importe a exporte na úrovni produktu nie je možné odstrániť.
17	Strana 93, odsek 3	Zvážiť doplnenie dát z účtovných závierok aj údajmi zo ŠÚSR o pridanej hodnote, prevádzkovom prebytku a zmiešaných dôchodkoch po	Zvážiť doplniť údaje a porovnanie.	Údaje o pridanej hodnote a prevádzkovom prebytku sú zobrazené na grafe 23, avšak pokiaľ ide o výpočet založený na percetilovom rozklade, ten nemožno uskutočniť na údajoch z národných účtov, keďže tie neobsahujú firemné dáta

		odvetviach a porovnať ich rast s rastom miezd. Či aj dáta z národných účtov ukazujú podobný vývoj.		
18	Strana 98, box 8	Nerozumiem aký účel plní tento box v analýze. Odporúčam buď vynechať alebo prepracovať aby čitateľovi bolo jasné čo chcete povedať. Píšete, že sú to dôkazy ale nepodkladáte to literatúrou.	Zvážiť prepracovanie/vynechanie boxu	Box naráža na súbor faktorov, ktoré môžu vysvetliť, prečo sa zmeny cien, napríklad na úrovni poľnohospodárskych podnikov, nie vždy okamžite a úplne premietajú v rámci celého reťazca. Referencie sú priamo v texte v poznámke pod čiarou 1. Casalis, A. (2023). „When food bites back – What quarterly firm-level data reveal about food inflation“. 2. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (2023). „Analýza a odporúčania k riešeniu potravinovej inflácie na Slovensku“. 3. European Commission (2009). „Analysis of price transmission along the food supply chain in the EU“. 4. Kouvavas, O. - Osbat, Ch. - Reinelt, T. - Vansteenkiste, I. (2021). „Markups and inflation cyclicality in the euro area“.
19	Strana 112, odsek 1, posledná veta	Pri zbere údajov o cenách potravín podľa parity kúpnej sily sú značné metodologické rozdiely, preto by som	Zmiernenie interpretácie	Nie je tam uvedené, že sú najnižšie, ale že patria ku najnižším, čo vyplýva z dát Eurostatu, aj keď, podľa môjho názoru sa dajú cenové hladiny naprieč krajinami ťažko porovnať, v dôsledku rozdielneho zberu a spracovania dát. Z tohoto dôvodu som danú vetu radšej odstránil

		bol opatrný s tvrdeniami, že máme najnižšie ceny potravín v EÚ.		
20	Strana 112, odsek 2, posledná veta	Autori úplne opomínajú úlohu vyšších marží pri inflácii. Úlohu marží pri slovenskej inflácii spomína napr. aj štúdia IMF: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2024/076/002.2024.issue-076-en.xml?cid=546203-com-dsp-crossref Rovnako túto vec navrhujem adresovať aj v zhrnutí.	Opomenutie vplyvu vyšších marží	Uvedený nasledujúci odsek v závere analýzy: **„*V období najvyššieho rastu cien potravín sa objavili názory, že rast cien bol dôsledkom zvyšovania marží firiem, čo by mohlo signalizovať zlyhanie hospodárskej súťaže. Ekonomické analýzy slovenskej ekonomiky však nepreukázali jednoznačné dôkazy o plošnom zneužívaní trhovej sily. Maloobchodníci síce v uplynulom desaťročí zaznamenali stabilný podiel hrubej marže na produkcií, avšak v čase inflácie nedošlo k jej neúmernému rastu. To naznačuje, že sektor dokázal efektívne optimalizovať náklady a tlmiť dynamiku rastu cien. Vývoj marží v potvrdzuje, že inflácia bola primárne dôsledkom externých faktorov, ako sú rast cien surovín, energií a logistiky*.“ Uvedený nasledujúci odsek v závere analýzy: „***Počas inflačného obdobia v rokoch 2022 – 2024 sa objavili názory, že rast cien je spôsobený zvyšovaním marží firiem, čo by mohlo naznačovať zlyhanie hospodárskej súťaže. Hoci táto hypotéza môže platiť v niektorých prípadoch, analýza marží neposkytuje dostatok dôkazov na jej plošný výskyt naprieč potravinárskou vertikálou na Slovensku. Zvýšené marže sa mohli objaviť v určitých častiach dodávateľského reťazca, najmä v**

				primárnej výrobe alebo v spracovateľskom priemysle, zatiaľ však nevieme potvrdiť či ide o dočasný alebo permanentný trend, pričom vplyv na spotrebiteľské ceny bol tlmený vo vyšších častiach potravinárskej vertikály.“
21		[2. kolo] Reakcia na vysporiadanie sa s pripomienkou č. 4: Nenavrhoval som použitie celkovej inflácie. Z dát o inflácii sa dá vytiahnuť kategória inflácie potravín s ktorou by sa spotreba potravín dala deflovať.		Rozumiem, avšak v celej analýze je použitá nominálna hodnota spotreby, pričom v texte podkapitoly 1.1 uvádzam dôvody, ktoré viedli ku zmenám v spotrebe. Z daného dôvodu by som rád ponechal tempo rastu v nominálnych hodnotách.
22		[2. kolo] Reakcia na vysporiadanie sa s pripomienkou č. 10: je pravda, že dáta za všetky krajiny nie sú dostupné. Analýza je však primárne zameraná na Slovensko, ktorého údaje sú dostupné. Preto si myslím, že je		Rád by som rozšíril časový rad o rok 2023, avšak chýba priveľa krajín. Celá kapitola sa zameriava na medzinárodné porovnanie európskych krajín, pričom chcem zachovať porovnanie čo najviac z nich. Desať chýbajúcich údajov a ďalších päť odhadovaných hodnôt je príliš veľa pre zachovanie relevantnosti publikovania takýchto údajov.

		vhodné rozšíriť graf do roku 2023 (kedy bola inflácia potravín stále mimoriadne vysoká) a interpretovať hodnoty aj napriek tomu, že údaje za niekoľko európskych krajín chýba.		
23		[2. Kolo] Reakcia na vysporiadanie sa s pripomienkou č. 17: nežiadam replikovať rovnaký graf s percentilovým rozkladom. Je však vhodné doplniť časť analýzy o ziskovosti aj spomínanými údajmi, keďže tie by mali zachytávať celé odvetvie (napr. aj živnostníkov a výrobu pre vlastnú spotrebu). Zistenia z týchto údajov by mali autori následne porovnať a konfrontovať so		Pridaná hodnota v roku 2023 v poľnohospodárstve a potravinárstve síce rástla, avšak náklady vzrástli viac, a preto tvrdenie o raste marží nie je presná. Na grafe 36 je uvedená priemerná hodnota hrubej marže, ktorá v poľnohospodárstve prudko klesla medzi rokmi 2022 a 2023. V spracovateľskom priemysle marže vzrástli, čo je uvedené v texte ku spomínanému grafu. Táto analýza je štrukturovaná tak, že kapitola 2 sa zameriava na analýzu ukazovateľov založenej na údajoch národných účtov a ich medzinárodnom porovnaní a kapitola 3 sa zameriava na analýzu firemných dát z účtovných závierok. Preto niektoré z vašich návrhov, respektíve pripomienok ohľadom údajov národných účtov sú dohľadatelné v kapitole 2 a pre zachovanie štruktúry by som to rád tak ponechal. Ku pripomienke ohľadom problematiky zmiešaných dôchodkov, respektíve výskytu živnostníkov a výroby pre vlastnú spotrebu som aj na základe pripomienky iného

		závermi z účtovných závierok. Myslím si, že toto porovnanie je dôležité keďže pridaná hodnota najmä v poľnohospodárstve a potravinárstve vykazovala v roku 2023 výrazný rast, čo môže indikovať rast marží.		recenzenta do analýzy pridal nasledujúci odsek : „***V sektore poľnohospodárstva a potravinárstva pôsobí značný počet samostatne zárobkovo činných osôb, ktorých odmena nie je evidovaná ako mzda, ale je súčasťou takzvaného zmiešaného dôchodku. Tento fakt môže viesť k podhodnoteniu skutočnej hodnoty ukazovateľa mzdovej kvóty. Zahrnutie týchto osôb by pravdepodobne viedlo k ešte vyššiemu podielu nákladov práce. Hodnota môže byť ovplyvnená aj vďaka výskytu alternatívnych foriem zamestnávania, ako je napríklad práca cez agentúry alebo neformálne dohody, ktoré sa neprejavujú oficiálnych štatistikách. Tieto faktory poukazujú na určité úskalia, ktoré treba brať do úvahy pri medzinárodných porovnaniach a hodnotení vývoja mzdových ukazovateľov v čase.*** “
24		[2. kolo] Reakcia na vysporiadanie sa s pripomienkou č. 20: Analýza podľa môjho názoru nepredkladá dostatočné dôkazy na tvrdenia typu: „*Vývoj marží potvrdzuje, že inflácia bola primárne dôsledkom externých faktorov, ako sú rast cien surovín, energií a logistiky.“*		Záver som upravil, tak aby neopomenul príspevok zvýšených marží do hodnoty inflácie. Odsek vzťahujúci sa na vašu pripomienku znie nasledovne: „***Medzi najvýznamnejšie faktory cenového vývoja do prvej polovice roka 2022 patril rast cien potravinárskych komodít a energií na svetových trhoch, ktoré sú citlivé na geopolitické napätia, klimatické zmeny a výkyvy v globálnych dodávateľských reťazcoch. Tieto zmeny mali priamy dopad na slovenských producentov, ktorí sú silne závislí od dovozu vstupných surovín. Okrem toho dochádzalo k zvyšovaniu nákladov na logistiku, čo bolo dôsledkom rastúcich cien pohonných hmôt a narušenia medzinárodných obchodných trás. Nárast mzdových nákladov, najmä v dôsledku rastu minimálnej***

		Tieto tvrdenia podporuje napr. analýzou NBS, ktorá však rozoberá len obdobie do prvej polovice roka 2022. Podľa môjho názoru by mal materiál viac upriamiť pozornosť na štúdie ako je spomínaný report IMF, ktorý poukazuje na to, že úloha ziskovosti v slovenskej inflácii rástla od záveru roka 2022 a pokračovala v 2023. Podobné závery sa vyskytujú aj v cenovej analýze potravín MF SR a zároveň podobný trend indikuje aj vývoj hrubej pridanej hodnoty a kompenzáciách v odvetviach potravinovej vertikály. Autori by mali tieto zistenia reflektovať		***mzdy a tlaku na zvyšovanie platov v súvislosti s infláciou, prispieval k rastu celkových výrobných nákladov, čo sa následne premietalo do cien potravín.*** ***Od druhej polovice roka 2022 a počas roka 2023 však začala nadobúdať väčší význam úloha ziskovosti v potravinárskej vertikále. Analýzy Ministerstva financií SR a Medzinárodného menového fondu (IMF) ako aj vývoj hrubej pridanej hodnoty a ziskovosti v jednotlivých odvetviach potravinového reťazca, naznačujú, že rast cien bol v tomto období spojený aj so zvyšovaním marží. To vyvolalo diskusiu, či ide o prejav oslabenia hospodárskej súťaže alebo prirodzenú reakciu podnikov na zmenené trhové podmienky. Zatiaľ čo v prvej fáze inflačného obdobia dominovali externé nákladové šoky, neskôr bolo možné pozorovať, že časť rastu cien súvisela aj so ziskovosťou a maržami, najmä v primárnej výrobe a spracovateľskom priemysle. Otvorenou otázkou zostáva, či ide o dočasný jav, alebo o trvalejší posun vo fungovaní trhu.***“

		a neuchyľovať sa k zjednodušeným záverom.		

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Vzhľadom na zapracovanie pripomienok odporúčam publikovať.

---

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.